

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

ÅRGÅNG XIV

MAJ 1927

HÄFTE 5

Dagspressens brottmålsreferat.

Att denna fråga börjat mera offentligt ventileras synes mig vara synnerligen lofvärt. Den har länge varit på tal man och man emellan bland den mindre sensationslystna delen av tidningsläsarne och det är därför på tiden att dessas åsikter offentligen framföras. Någon nytta bör det alltid kunna medföra. Pressen torde vara känslig för opinionsyttring även från det hållet och ej blott från damer som älska nikotinhaltiga cigaretter för att begagna ett uttryck som en kåsör i en aftontidning härom dagen använde vid sitt försvar för en mera saftig reportage.

De vådor för läsarne, enkannerligen de yngre, som de detaljrika brottmålsreferaten medföra, hava blivit tydligt framhållna såväl i en del tidningsartiklar som annorledes. Varje omdömesgillt opartisk person torde instämma i vad som där blivit framfört.

Pressen kan ju till sitt försvar anföra, att brottmålsreferaten i regel äro fullt tillåtna enligt svensk lag. Tryckfrihetsförordningen tillåter med några smärre undantag publicering av polisförhørs- och rättegångsprotokoll t. o. m. i en del fall, då rätten anser lämpligt att låta åhörarna avträda vid den muntliga förhandlingen.

Det kan sålunda inträffa — och har inträffat — att brottmålsreferat varit av den art, att om innehållet utgjort alster av en författares penna, skulle ett åtal säkerligen blivit följden och straffet kanske ej så lindrigt. Nu har allt varit i sin ordning. I grövsta fall kan, om innehållet »rör styggelse eller högelingen sårar blygsamheten» m. m., åtal bliva följden och straffet böter 33 riksdaler 16 skillingar dubbelt.

För några år sedan avskaffades vanfrejdstraffet.

Påföljden ansågs, och detta med rätta, innebära onödig grymhet mot den straffade. Jag känner ej de olika tidningarnas vota i denna sak, men jag har anledning tro att hela svenska pressen var enig om lämpligheten av straffpåföljdens borttagande.

Men jag undrar, om ej våra dagars brottmålsreferat äro minst lika grymma mot brottslingarna. Vanfrejdpåföljden kom till synes huvudsakligen i prästbetyget, som hade en mycket begränsad läsekrets, men nu inpräntas hos den stora allmänheten, och ofta på ett sätt att glömska bör anses utsluten, den brottsliges förfarande. Och ej nog med att själva straffpåföljden blir offentliggjord. Ofta får allmänheten till livs de mest intima skild-

ringar från brottslingens liv, särskilt i de fall, där domstol anser dylikt erforderligt för bedömning av brottets art eller för straffmätningen. Jag har den känslan, att många brottsling i valet mellan det gamla vanfrensstorstraffet och den offentliga schavotteringen i pressen med glädje skulle välja det första.

Tack vare de synnerligen utförliga referat, som anses nödvändiga för de damer av båda könen, som »älska nikotinhaltiga cigarretter», är det emellertid ej allenast brottslingen, som kan komma att stå vid skampålen, även andra och helt oskyldiga personer kunna komma i sådan situation. Att detta ej är uppkonstruerat, fick allmänheten och i synnerhet de omnämnda personerna noggsamt erfara vid ett ej så länge sedan inträffat större bedrägeribrott. Referaten i ett par tidningar voro där sådana, att man med skäl kunde fråga sig, vem som hade största skulden, bedragaren eller hans offer. Det gick t. o. m. så långt att offren erhöilo offentlig avbasning för att de ej ville i nödig utsträckning utlämna sig till allmänhetens beskådande.

Härtill kommer ytterligare en sak. Referaten äro ej alltid riktiga eller objektiva. Ingen vill förmena en tidningsman att hava känslor liksom andra människor, men om dessa få göra sig gällande för mycket kan det leda till allmänhetens förvillande, såsom det heter i tryckfrihetsförordningen. För ett par år sedan kom detta till synes på ett synnerligen pregnant sätt. En bekant till mig uttalade sin förundran över, att en hederlig advokat skulle vilja biträda en viss person, som då var tilltalad för ett mycket fult brott.

Du läser tidningen N. N. kan jag förstå, svarade jag, den tidningens referat inspireras av målsägarens advokat, men om du i stället läste tidningen X. Y., skulle du finna att personen ifråga i grund och botten är en hyggelig karl. Dess referat har sin rot hos den tilltalades advokat. Det hör till historien att mannen frikändes.

Dylika fall äro egentligen i lag förbjudna om det gäller part som offentliggör rättshandlingar. Han skall då såsom lagen säger vid bot av 33 riksdaler 16 skillingar göra ett »sanningsenligt och anständigt» referat. Men tredje man, alltså en referent, är ej bunden av denna bestämmelse. Därav får man naturligen ej draga den slutsatsen att om referenten ej håller sig till sanning och anständighet detta skulle vara berömligt.

Då referenterna väl oftast ej äro jurister kan lätt hända, att det blir mindre det relevanta i saken utan fast mera det pikanta som framkommer i referaten. Referaten behöva därför i motsatt fall ej bliva tråkiga och torra, men det är givetvis ej lämpligt att göra dem så saftiga att det uppkommer en viss intressant nimbus kring den tilltalade och hans brott. Detta kan vara farligt för särskilt yngre personer med svag karaktär. Det är många personer, som stå på gränsen till brottsliga handlingar, och där en obetydlighet kan föra dem över gränsen.

Korta sakrika referat över sådana brottsfall, där brottet riktar sig mot en större allmänhet, särskilt bedrägeribrott, kunna naturligtvis vara till nytta för att varna allmänheten, om den nu låter varna sig.

Lämpliga lagstiftningsåtgärder för att minska de onekligen väl digra brottmålsspalterna i dagspressen tror jag vara svåra att åstadkomma utan att skada berättigade intressen. Men

om den sansade opinionen ger sig tillräckligt tillkänna, torde saken ordna sig åtminstone i den bättre delen av pressen.

AXEL GARD.

Ordförandeskifte i S. K. N.

Svenska Kvinnornas Nationalförbunds årsmöte, som ägde rum sistlidne 27 april i Årstaklubben, Stockholm, medförde en stor och av alla beklagad förändring. Fru Bertha Nordenson, S. K. N:s fleråriga uppburna ordförande, såg sig av hälsoskäl nödgad att undanbedja sig återval. Skälet för avsägelsen måste accepteras, men när dåvarande 1:ste vice ordföranden, dr Malin Wester-Hallberg, under det pågående årsmötet i ord tolkade innebörden av den förlust som fru Nordensons avgång innebär för S. K. N., gav hon uttryck åt vad var och en kände. Fru Nordensons outtröttligt varma intresse för Nationalförbundets angelägenheter, hennes representativa egenskaper, hennes, man kan väl säga så gott som enastående, hemmastaddhet i de tre stora kulturspråken, hade gjort henne i en alldeles sällsynt grad ovärderlig på ordförandeposten i denna förening, som till sin uppgift av nationellt kvinnoförbund lägger internationellt samarbete för kvinnörelsens främjande samt representation vid stora internationella kvinnokongresser.

Under tolv år har fru Nordenson tillhört S. K. N:s Styrelse och Centralkommitté, 1915—1921 som vice

ordförande, 1921—1927 som ordförande, och hon har närvarit vid I. C. W:s 5-årsmöte i Oslo 1920 och vid exekutivmötet i Haag 1922.

Men fru Nordensons aktiva intresse för kvinnornas ställning i samhället, reglerad genom de gällande lagarna, hade långt tidigare än genom hennes insats som ledare i Nationalförbundet gjort sig gällande. Under en följd av år hade hon varit medlem av styrelsen för Föreningen för gift kvinnas äganderätt, stiftad som bekant 1873 av fru Anna Hierta-Retzius, och när denna förening 1896 uppgick i Fredrika-Bremer-Förbundets kommitté för lagfrågor, förblev hon medlem av denna, ända fram till 1917. Hon var också en av de inom denna kommitté starkt verkande krafterna för förslaget till den första petitionen för kvinnans politiska rösträtt som hos oss framkom och som på själva nyårsaftonen 1899 av deputerade från F.-B.-F. överlämnades till statsminister Boström.

Fru Nordensons allmänna sociala intressen gjorde henne ävenledes till mångårig medlem av Svenska Röda Korset, Direktion I, och till ordförande — sedan 1908 och allt fortfarande — i Föreningen Sjukvård i fattiga hem.

Det samlade årsmötet, som hade att respektera skälen för fru Nordensons tillbakaträdande men som livligt kände värdet av att allt framgent få räkna med henne som närmare knuten till Nationalförbundet, valde henne med acklamation till hedersordförande i S. K. N.

* * *

Nationalförbundets ordförande blev förutvarande 1:ste vice ordföranden dr Malin Wester-Hallberg. Övriga medlemmar i Centralkommittén blevo: fruarna Elisif Theél och Gertrud Törnell 1:sta och 2:dra v. ordförande; fröken Märta Henriques protokollf. sekreterare, efter fröken Ellen Kleman som undanbett sig återval; fröken Ingegerd Palme korresp. sekreterare; advokat Mathilda Staël von Holstein kassaförvaltare; fröken Margit Malmsten; samt fru Ebba Odhner, efter jur. kand. Elin Rydeberg, från vilken likaledes avsägelse förelåg.

Medlemmarna i de internationella permanenta kommittéerna återvaldes med undantag för presskommittén och kommittén för uppfostran, ur vilka fröknarna Sigröd Ulrich och Ellen Terserus tillkännagivit sitt utträde och vartill nyvaldes fröknarna Ellen Kleman och Thyra Kullgren.

E. K—n.

Årsmötet i Ystad.

Programmet för F.-B.-F:s årsmöte i Ystad 14—15 juni är, när Hertha presslägges, ännu ej fastställt. Det kommer emellertid att, så fort det definitivt uppgjorts, omedelbart tillställas kretsarna.

Slutakt?

Den sistlidne 23 april inträffade det förutsedda. Andra kammaren avslog då hrr Lindbergs och Öhmans motioner om begränsning av gift kvinnas användning i statstjänst. Sälunda lät kammarens majoritet ej beveka sig av den nya formuleringen om underlåtande av frivillig avgång. Utskottets utredning hade till fullo ådagalagt svårigheten för eventuellt avgångna att efter en följd av år få återinträda i tjänstgöring.

Från den ganska livliga debatten kan antecknas att motionärerna naturligtvis deklarerade fasthållande vid sina synpunkter, att fru Östlund å de kvinnliga representanternas vägnar anslöt sig till utskottets avslagsyrkande samt att hr P. A. Hansson, under bifall t. o. m. från läktaren, kraftigt uppträdde mot motionärernas förslag, förklarande sig icke vilja vara med ens om en utredning angående ett orättfärdigt system.

Debatten varslade att motionernas fall i år skulle bli djupare än tidigare. Beslutet fattades också med en uppresning, som otvetydigt ådagalade att kammarens majoritet icke följde motionärerna. Frågan är härmed avgjord för denna gång och sannolikt för åtskilliga år efter detta. Framtiden får utvisa om det rent av var en slutakt, som utspelades.

Årstaklubbens spetsutställning i Stockholm.

Det sevärdaste av allt sevärt valdes som utställningsobjekt då Årstaklubben ville med en värdefull uppvisning inleda sin verksamhet; som det allra lyckligaste grepp får betecknas omständigheten att den finaste och ömtåligaste av alla textila skapelser, spetsen, för vilken man av allt att döma på senare tider haft alldeles för litet förståelse och intresse, utsågs att denna gång bliva representerad. Så utsökt som man någonsin kunde ha hoppats, blev denna utställning; vida fylligare blev den, än vad man någonsin hade tänkt sig. Och ändå får den, i all sin skönhet och växling och rikedom, betecknas som en helt liten utställning. Ty så stort och så betydande är i vårt land beståndet av äkta spetsar, att om man ville räkna alla de ägare av rika spetsar, vilka denna gång icke deltagit, man kommer upp till en rätt avsevärd siffra.

En omständighet, som gör denna utställning så särskilt njutbar, är den, att så gott som intet mindrevärdigt medtagits. Från spetsarnas stoltaste perioder är allt hämtat. Det sena 1500-talet, 1600-talet och något mera än hälften av 1700-talet, alltså ungefär tvåhundra år, är spetsarnas korta, lysande tid. Dessförinnan finnas deras föregångare, smala, knypplade eller sydda uddar; efter perioden ha vi att räkna med en del spetsar av rätt enkelt slag samt in på 1800-talet med spetsliknande broderier, där den maskinvävda tyllen (från och med året 1827) spelar en framträdande roll.

Till en mycket liten del av Europa

knyter sig denna konstart. Vi gå i detta sammanhang förbi reticellaspetsen, vilken ju icke är annat än den av geometriska former hopsatta, med en udd kantade, bården, där ett av lösa trådar spänt rutnät alltid bär upp det hela — arten är italiensk, och både sydd och knypplad —, och till de verkliga spetskompositionerna. Norditalien med Venedig i spetsen och Nederländerna ha här kommit med var sin typ. Klart och fast och rikt komponerade äro de sydda venetianska spetsarna; varje detaljs förhållande till den andra ligger fullt klart, de yppiga, strängt ornamentala blad- och blomformerna å rankan, som bukta sig över spetsens hela bredd. Rikedom och tjusning förläna de upphöjda partierna, relieferna; en rent skulptural verkan är ernädd. Rose benämnas de storformade spetsarna, roselline de småmönstrade; alla äro de punti, d. v. s. sydda. En norditaliensknypplad spets, merlo, är till sin komposition lika förnämligt klar.

Frankrike har i själva verket ej skapat en typ, men en betydande variant av den venetianska punto. Dess point — någon dentelle hör ej hemma i detta land — bär i det stora hela samma väsentliga drag. Skiljaktigheten är mera oväsentlig: en symmetrisk uppbyggnad har fått ersätta den fritt buktande rankan, växtmotivet har fått ge vika för en späd, sirlig formgivning av groteskart. Det hela, preciöst och prydligt, är utan undantag småformat; detta gör att de förbindande länkarna, briderna, slagna från orna-

mentsform till ornamentsform, någon gång kunna få utseende av en nätbotten. Men i likhet med alla spetsar före 1700-talet äro även dessa utan botten.

Nederländerna blir det förunnat att visa den allra största växlingen. Här härskar, på ett enda undantag när, den knypplade spetsen. Den nederländska renässanstypen, en nära frände till reticellaspetsen, visar en komposition, där den ena rika formen glider intill och förbinder sig med den andra; spetsen får i sin täta linnerikedom ett egendomligt behag. — 1700-talet blir framför allt den nederländska spetsens tid; denna dentelle har alltid botten, reseau, och just i denna ligger den ena eller andra spetsens egenart. Flandre, Binche, Maline, Valenciennes samt dentelle de Bruxelles tillhöra denna grupp; point de Bruxelles är den enda nederländska point. Samtidigt med dessa spetsar äro Frankrikes points d'Alençon (vilka oftast lära ha arbetats i Brüssel); fulländat skickligt syddes dessa ännu mycket sent.

Vi, som djupt beklaga, att numera alla de möjligheter, vilka skapade förutsättningen för de äkta spetsarna, oåterkalleligen äro slut, fråga oss vad som så brått och så bestämt avslutade deras stolta skede; ett underbart material fanns ju att tillgå, den häpnadsväckande skickligheten var långt ifrån förbi. Svaret blir detta: konstarten i fråga var alltför nära förknippad med modet; en modenyeck stämplade spetsarna som gammaldags. Ett textilkonstens stoltaste skede gick i och med detta till ända.

ELISABETH THORMAN.

Notisspalten.

Fredrika Bremers staty avtäckes.

Den 2 juni kl. 2 e. m. avtäckes Fredrika Bremers staty i Humlegården i Stockholm. Kronprinsparet har lovat närvara och kronprinsessan att låta täckelset falla. Korta tal komma att hållas av statykommitténs ordförande, fröken Ellen Kleman, av fil. dr Lydia Wahlström samt av stadsfullmäktiges ordförande herr Knut Tengdahl. Ett par Geijersånger, särskilt för detta tillfälle satta för kör av fru Alice Tegnér, utföras av Högre lärarinneseminariets och Normalskolans elevkör under ledning av fröken Lilly Lindell.

Svenska delegationen vid I. C. W:s exekutivmöte i Genève.

Internationella Kvinnoförbundets första ordinarie exekutivmöte under den innevarande femårsperioden, d. v. s. tiden emellan det senaste ordinarie stora femårsmötet, i Washington 1925, och det nästa, i Wien 1930, hålles i Genève den 7—17 instundande juni.

Det är medlemmarna av I. C. W:s styrelse, de sammankallande medlemmarna av de permanenta internationella kommittéerna och ordförandena i de olika ländernas nationalförbund, som utgöra exekutivkommittén, vilken vid dessa exekutivmöten — vilka för övrigt äro två under varje mellanperiod — har att överlägga om och preparera de ärenden som sedan skola fram på femårsmötena. Likaså sammanträda de internationella permanenta kommittéerna, som bestå av de av varje lands nationalförbund valda medlemmarna, plus den internationellt valda sammankallande och vice sammankallande medlemmen inom varje kommitté, för att bereda sina respektive ärenden för det kommande femårsmötet.

För Sveriges räkning kommer S. K. N:s nyvalda ordförande, dr Malin

Wester-Hallberg, att resa ned till Genève-mötet; vidare de svenska ordinarie medlemmarna i kommittéerna för lagar rörande kvinnans rättsliga ställning och för fred och skiljedom, advokat Mathilda Staël von Holstein och fröken Anna Kleman; dr Ingegerd Palme, som är vice sammankallande ledamot av kommittén för uppfostran; samt fröken Märta Henriques, som ersättare för ordinarie svenska medlemmen i yrkeskommittén.

Offentliga möten komma att hållas den 8, 10 och 14 juni, varvid flera olika föredragsämnen stå på programmen: Vad I. C. W. gjort för ungdomen, Vad I. C. W. gjort för att främja samförstånd mellan folken, Kvinnornas ökade del i upprätthållandet av rättfärdighet genom lagen, Vårt korståg mot handeln med kvinnor, Vad I. C. W. gjort i emigrationsfrågan.

Mötesförhandlingarna komma att hållas i Ateneums stora samlingslokal.

En slottsfrus funderingar i politik på 1850-talet.

I brev till sin broder, den blivande riksdagsmannen greve Julius Oscar Mörner på Kåreholm, skriver grevinnan Ebba Oxenstierna på Harg i Uppland en del reflexioner som i vissa fall kunna tillämpas även på vår nuvarande riksförsamling. Dotter till statsministern för utrikes ärenden greve Adolf Göran Mörner hade brevskrivarinnan från sin tidigaste ungdom hört politiska frågor diskuteras i sitt hem. När detta brev skrevs voro meningarna mycket motsatta inom vida kretsar angående det ämne som här avhandlades. Brevet är nedskrivet med en viss blygsamhet inför frågor som på den tiden ansågos ligga utanför kvinnans område.

Jag förstår ej det alvarsamma ärendet af representationsförändring, men det tror jag mig kunna fatta, att hvad som nu är är sannerligen dåligt, — ridderskapet och adeln vill väl behålla sin rätt att vara sjelfskrifna riksdagsmän, likväl fylla de sällan sina skyldigheter så som sådana, de komma icke till riksdagen, eller de komma för en kort tid så som

det råkar passa dem, eller om de skola votera uti en fråga som rörer hvad de anse sitt intresse. De sälja sin representationsrätt och det utan någon serdeles samvetsgrannhet utan att veta huru den till hvilken de avstå densamma kan eller vill behjerta allmänt väl, — detta allt är sant, och hvem kan neka att det icke utgör någon meritlista. — Städerna auctionera nästan bort sin onus att skicka riksdagsman, det är en entreprenadaffäre deruti Patriotisme föga ingår; den som råkar hafva barn hvilka behöfva vara uti Stockholm för att taga några lektioner är ej missnöjd att få riksdagsmansarfvodet till hjälp, den som vill utmärka sig och blifva belönad af regering den som är ärelysten och vill få ett namn samt hyllning av något parti, dessa varda riksdagsmän, men hvar gömmer sig fosterlandskärleken eller fosterlandskänslan under allt detta? — Prästerskapet far till riksdagen för att sina förmåner noga försvara, och detta gjort, hvila de på sina lagrar. Bondeståndet sänder ombud för att de vilja gälla så mycket som möjligt, för det att många finnas som genom dem söka tillgodogöra allt för sin egen egennytta. En och annan Bonde handlar efter öfvertygelse och

med oförvillat godt förstånd, många handla efter för dem sjelfva dolda och okända impulser, efter förespeglingar som synas dem kloka och riktiga, men som ofta endast äro alster af någon lycksoökarens djerfva fantasier, utmålade såsom gagnande för landet. — Det bästa när ej människan, så har Tegnér sagt, hvad det bästa är torde ock vara högst svårt att bestämma, förmodligen är det ej det hvilande representationsförslaget, men icke heller är det nu gällande representations-sättet synnerligen beundransvärdt, och serdeles hvad adeln beträffar tycker jag att jag nästan skäms därför. Anorlunda än de göra, skulle adeln uppträda och arbeta för allmänt väl och det kunde försvaras. — Nu ser du att det är en qvinna som ordar, jag tror icke att det är så bra att försvara hvad man måste tillstå är en rättighet utan fullt motsvarande och uppfyllt skyldighet, manne ett sådant försvar ej kan göra mycket ondt; manne det inte hade varit bättre att 1840 ingå på classval, hvilket då skulle ansetts liberalt, än att nyttja sin möjliga kraft till ett nej, som nu fört oss till pretentioner af ännu längre sträckt natur.

Jag har ej politicerat så mycket som jag nu gjort det skriftligen sedan jag var helt ung, och lika som studenterna och cadetterna trodde mig kunna styra världen. Du tycker kanske också att det skönjes något uti min politik, att den är litet omogen och fruntimmers-artad. Jag nekar ej att så kan vara. Oxenstierna och jag politicera aldrig, salig Pappa gjorde det ibland med mig, ehuru vi ej alltid voro af samma tankar. Jag har kanske varit för sträng uti mina omdömen, de äro då origtiga och icke qvinliga, jag nästan ångrar dem, likväl icke hvad jag sagt om adeln, utan om de andra stånden.

Den då 42-åriga brevskriverskan fortsatte långt in i sena ålderdomen

att följa med tidens frågor och delgiva sina tankar om dem till sin bror. När till sist representationsförslaget gick igenom, skriver hon: »Jag förstår inte hela representationsfrågan, men var för min enskilda del nöjd åt dess utgång, ty ett alltför stort ansvar tycktes mig uti motsatt fall skolat drabba dem som voro däremot.»

LOUISE STENBOCK
f. Mörner.

Personliga minnen av Ellen Key.

Detta är namnet på Alice Trolles vackra lilla minneshäfte om Ellen Key, som säljes till förmån för Strand. Nu tillgängligt i bokhandeln betingar det ett pris av kr. 2:—.

Dessa personliga minnen berättade grevinnan Trolle i radio en gång omkring årsskiftet. De utgöra ännu några nya värdefulla drag till bilden av Ellen Key så som vi sett henne, lärt känna henne och minnas henne. De sluta med den gripande skildringen av hur hon bars bort från Strand, ut i sol och vår, upp för trädgårdens branta sluttning på unga mäns axlar, hur den grönklädda flakvagnen, omsluten av sin unga vakt, förde henne ännu längre bort över den vida slätten i vårens blåa ljus — — —

Kanske det bästa fotografi som finns av Ellen Key smyckar den lilla boken som försättsplansch, och ännu andra fotografier av henne och av Strand höja ytterligare häftets konstnärliga utstyrel.

Den norrländska allmogekvinnan.

När man talar om kvinnornas ställning hos ett eller annat kulturfolk är det nog i allmänhet städernas kvinnor ur alla klasser man räknar med och den grad av frihet och de rättigheter landets lagar och förordningar medge eller förneka kvinnorna. Kommer man ut på den genuina landsbygden är det ofta så att de där lagarnas vara eller icke vara spelar en bra liten roll för kvinnorna. Där går livet och arbetet i samma fåror som på mors och mormors tid, i viss mån underlättat av våra dagars industri men ändå betingat av samma förutsättningar i det mesta.

Jag tror att detta i allra högsta grad är fallet med en sådan glest befolkad och karg landsända som vårt vidsträckta Norrland. Vad betyder det för bondhustrun om hon har rösträtt, när skörden slår fel, om hon är lika berättigad med mannen att söka stats-tjänst, när hennes livslånga tjänstgöring är förlagd till ladugården och köket, åkern och vävstolen? Hon orkar och hinner och tänker oftast inte på att utöva sin rösträtt ens. Hennes lilla värld är så begränsad och så fylld av tungt arbete i det dagliga att hon inte räcker till för något utöver det.

Det kan låta hädiskt att så där ställa en hel stor grupp kvinnor utanför allt det som i våra dagar gjorts och göres för att förbättra kvinnans ställning i samhället, men det är ofrånkomligt att det stöter på stora svårigheter om man vill åstadkomma någon förbättring i dessa kvinnors ställ-

ning och levnadsförhållanden med tillbuds stående medel. Och ändå äro just dessa kvinnor mer än många andra i behov av att deras intressen tillvaratas — på vilka vägar kan jag inte föreslå. Om medlen att nå dem är det tyvärr mycket svårt att säga något, jag vill därför inskränka mig till att försöka skissera upp några av de svårigheter de ha att kämpa med, ge en liten kortfattad bild av deras strävsamma och hårda liv i våra norrländska bygder.

Det är sant, hon var min jakthund,
som slet ont för mjöl och vatten,
och min magra lilla märr, som
drog mitt lass och svalt och frös,
och min sängkamrat om natten
och min kära tös.

Ofta, ofta när jag sett de norrländska allmogekvinnorna i deras dagliga gärning ha de där raderna av Fröding runnit mig i minnet. Ty för böndernas kvinnor över hela Norrland, men kanske mest i översta Norrland, är hela livet ett enda oavlätligt, strävsamt arbete, ofta alldeles för tungt för deras skuldror. Det är svårt att säga vari det bottnar, detta att även det, som vi måste anse som utpräglat karlgöra, hemma vid gården lassas över på kvinnorna. Ibland har jag trott att det beror på att männen stora delar av året ligga ute på flottningen eller timmerdrivningen, och då äro kvinnorna tvungna att ta hela arbetsbördan på sig. Ty även de mindre hemmansägarna söka sig i stor utsträckning till skogsarbetet för kontantförtjänstens

skull. I vinterns drivningar är det ju också deras hästar som komma väl till pass. Och skogsarbetena tvinga dem att vistas borta från hemmet i veckor och månader i sträck. Då bli kvinnorna tvungna att sköta ladugården och allt vad därtill hör, hugga veden som de behöva o. s. v. Ja, så har allt det där arbetet flyttats över på kvinnorna, och när då männen komma hem från skogsarbetena, då är det bekvämare för dem att ligga på en soffa och röka sin pipa eller sitta framför elden med sin träslöjd än att hjälpa kvinnorna med det tunga arbete som de ju ändå måst sköta medan männen varit borta.

Men det gör ont i oss sörländingar, som komma dit upp, att se mannen ligga och dra sig medan hustrun går och gör rent i ladugården, systemen går ut och hugger upp ett fång ved till spisen. Att se kvinnorna mellan stöket vid vävstol och spis skynda ut för att lyfta det tunga brunnsämbaret och i köld och mörker bära in vatten och ved för husets behov. Och det är en mycket, mycket vanlig syn, även om det här och där finns män som hellre sköta detta — när de ha tid och lust — än de se på medan kvinnorna göra det. Det är ingenting att säga om att kvinnorna i bråda skördetider få ta i som en hel karl när det behövs, liksom att de måste reda sig med allt då mannen är borta. Men det ständiga, tunga slitet i vardagslag, då mannen sitter och ser på, det kommer ibland vrede och medömkan att sjuda upp i mig! Tidigt, tidigt bli också dessa kvinnor trötta och utslitna, åldras fort, förlora sin spänstighet och ungdomliga livsglädje. Och ibland kan jag få lust att

ruska i dem, att ropa till dem att rycka upp sig, reagera, säga ifrån. Men jag vet på förhand svaret — det måste ju göras och när inte karlarna gör det så — — —. För resten ha ju mor och mormor gjort likadant — slitit ut sig i förtid medan männen hemma gäspat och sträckt benen ifrån sig. Männen ha sitt arbete de tider av året då de ligga i timmerskogen — hemma vill de ta igen sig! Vad som naturligtvis gör arbetsbördan dubbelt tung i avsidesbyarna är de ytterligt primitiva förhållanden man på många håll lever under. Ett litet exempel. I stora delar av Norrland väves ännu den dag i dag är det mesta av vad familjen och hemmet behöver av kläder, mattor etc. hemma, av ull från de egna fåren. Det blir billigare och starkare, men det innebär en väsentligt ökad arbetsbörd.

Nej, kom inte och tala om att det blir så billigt nu för tiden att köpa fabriksvaror. Inte i avsidesbyar, där det är mil till den lilla primitiva handelsboden, som för resten inte just har någon sortering att välja på ens när det gäller de enklaste vardagsvaror! Inte när man har fåren som föda sig på hemmatorvan och torrt asplöv e. d. som inte kostat ett öre. Inte när man har kardor och spinnrock och vävstol och kvinnor att sätta till arbetet. Begreppet att tid är pengar existerar inte däruppe annat än när skörden skall bärgas. Arbetstiden är ändå ingen kontantutgift, och det är kontanter som man har så ont om i obygden.

En enda sak finns som, åtminstone i översta Norrland — trots att man oftast bakar allt bröd hemma, väver

ändlösa trasmattsvävar och vadmalsvävar och lakansvävar, måste hinka upp och bära var hink vatten man använder, måste samla bären ur skogen och ta fisken som skall saltas till vintern ur älven, trots att man får vandra långa vägar för att bärga det självvuxna myrhöet — lindrar kvinnornas arbetsbördan något. Det är det ytterligt enkla kosthållet. Sannerligen, matlagningen vållar inte mycket huvudbry och fordrar inte mycken tid, då man dag efter dag vintern igenom äter halstrad saltströmming och kokt potatis till frukost, fil eller bärkräm och salt, stekt amerikanskt fläsk eller saltfisk till middag och gröt till kväll. Omväxlat kanske med potatispalt, mjölpalt eller tunnbrödsblöta då och då.

Det är ganska egendomligt att se hur männen, medan de som en självskrivna sak spara sig själva och låta kvinnorna slita ut sig, ändå ge den gifta kvinnan en viss suverän maktställning i hemmet. Det skulle aldrig hända om man kommer in i en gård och ber om mat eller husrum eller att få köpa mjölk eller potatis, eller vad det nu vara må, att mannen svarar ja eller nej. Det tillkommer hustrun — värdinnan som det heter däruppe — att ensam bestämma. Och är hon inte inne så får man vackert slå sig ned och vänta på besked tills hon kommer hem. Endast när det gäller hans eget arbete eller hans häst, t. ex. om man vill ha en skjuts, svarar mannen själv utan att rådgöra med hustrun. Och likaså är värdinnan inom hemmet ensambestämmande över alla det dagliga livets detaljer då det gäller de övriga familjemedlemmarna. Jag har aldrig

någonsin hört en man, om det så är husbonden själv, säga till att han vill ha en kopp kaffe eller några matsäcksmörgåsar. Han väntar tills hustrun behagar sätta på kaffekokaren eller komma med hans smörgåspaket, utan att något sagts om det. Men jag måste erkänna att kvinnorna också oftast tänka på det självmant. Har det emellertid någon enda gång klickat, av någon anledning, så tiger mannen och tar fram sin pipa i stället. Hushållet är så helt och hållet värdinnans sak att ordna. Aldrig frågar heller mannen en gäst han fört med sig hem om denne vill ha en kopp kaffe eller litet mat. Det är värdinnans sak, det också.

Det ligger något vackert i den där oinskränkta bestämmanderätten över sitt eget område, som den norrländska allmogekvinnan har. Men när man ser henne åldras för fort i det dagliga, tunga släpet, så tycker man allt att det är en bra klen compensation för mannens hjälpande hand där den behövs!

Slutligen vill jag bara påpeka att det som här sagts gäller endast den jordbrukande allmogebefolkningen, i synnerhet i översta Norrland. Kring städerna och i de många industrisamhällena längs kusten är det annorlunda. Men själva hemmens förutsättningar äro ju heller inte desamma där som på den genuina landsbygden.

Som jag sade i början, jag ser inte vägen till hjälp, men det är ett faktum att dessa kvinnor behöva få hjälp med att tillvarataga sina intressen. Mer än de flesta! Måhända kunde upplysningsverksamhet och propaganda väcka männen till insikt om orättvisan

i nuvarande förhållanden, kvinnorna till en måttfull och välbehövlig reaktion. Men hur skulle propaganda och upplysningsverksamhet nå fram till dessa små isolerade världar i obygd, där intresset inte sträcker sig längre än till det dagliga som händer på tor-

van och möjligen vad nytt som kan hänt i granngården. Och ändå borde den enklaste självbevarelseinstinkt leda kvinnorna till en reaktion. Ty vårt stora Norrlands tusentals allmogekvinnor äro mycket att beklaga.

KARIN PETRE.

En mässa i Peterskyrkan.

Sedd med svenska ögon.

Dagarna före julen 1926 rådde en viss grad av spänning i Rom. Fromma katoliker och nyfikna turister, alla gingo vi och väntade på att »la santa testa» skulle komma. La santa testa, d. v. s. det heliga huvudet, hade tillhört — eller kanske är det rättare att säga tillhör — den helige Filip av Gonzaga. Filip, som levde på 1500-talet, stammade från den berömda Gonzagasläkten i Mantua, men hade tillbringat nästan hela sitt korta liv i Rom i en jesuitskola. Han var mycket from och hade en sällsynt ren och ädel själ, och därför uppväckte det ingen förvåning då efter hans död underverk började ske vid hans bår. Det dröjde inte heller länge innan han blev kanoniserad och därmed officiellt uppflyttad i helgonens rangklass.

Den unge Filip hade en bror, som tidigare än de flesta andra visade sig förstå vilken upphöjd ställning Filip skulle komma att intaga och som han dessutom visste vilken dyrbar skatt en helgonrelik är, ville han i sitt hjärtas godhet bidra till att så många som möjligt skulle bli delaktiga av en sådan skatt. Omedelbart efter Filips

död företog han sig därför att stycka hans kropp och sända de olika kroppsdelarna runt till olika platser. Huvudet skickade han, som naturligt var, till brödernas gemensamma hemstad Mantua. Där har nu det heliga huvudet varit allt sedan dess, säkert till glädje och fromma för Mantua.

Emellertid har i det yttersta av dessa tider uppstått en åsikt att det vore själviskt av Mantua att vilja ensam njuta av denna skatt, också bestämdes det att sända ut huvudet på en turné genom Italiens större städer. Det första besöket gällde Rom, och där gingo vi nu och väntade. Huvudet kom med extra tåg. En salongsvagn var inredd till kapell och på ett där uppställt altare hade det sin plats. För övrigt var tåget fullt av pilgrimer, särskilt ungdomar, som valt den unge Filip till skyddshelgon. Många andra ungdomliga pilgrimer från olika länder, t. o. m. från Amerika, hade kommit för att hälsa helgonet och vara med om den stora mässa, som med anledning av besöket skulle äga rum nyårsafton i Peterskyrkan.

Det kan inte hjälpas, men en hel-

Finaste BLODAPELSINER

till saftning kr. 11:— pr låda om 100
eller 150 st. Ring Norr 95 73, Sthlm.

gonrelik har svårt att göra sig i vår tid. Att resa med järnväg, det kan gå för sig. Järnvägarna börja ju få litet av ålderns patina över sig. Men det är svårare att med bibehållen värdighet färdas i bil från Termstationen genom Roms gator, i spetsen för en kortege av tvåhundra bilar. Huvudet fördes till jesuitkyrkan St. Ignatius där det gjorde ett besök på några dagar. Därifrån flyttades det en mörk kväll vid fackelsken och munkars sång till Peterskyrkan. Det lär ha varit mycket högtidligt. En relik passar nog bättre ihop med mörker och facklor än med Roms intensiva sol och intensivt tutande bilar.

Och så skulle det som sagt bli en stor påvlig mässa i Peterskyrkan. Genom en av de påvliga kammarherrarna hade vi fått biljetter till högtidligheten. Vi gävo oss av nyårsafton kl. 9 på morgonen för att komma i tid till våra platser. Ceremonien skulle börja kl. 10, och som påven lär vara mycket punktlig, skulle den antagligen inte bli fördröjd mer än någon halvtimme, således absolut på slaget enligt romerska förhållanden. Det föreföll som om hela Rom vore på väg till kyrkan. En oavbruten ström av åkande och gående drog åt det hållet. Kyrkan lär kunna rymma 80,000 människor, men nu sedan det fordras biljetter för att få komma in, får det aldrig vara mer än 40- à 50,000. Det är ju också inte så litet. Vid de påvliga mässorna skola alla herrar, som så kunna, vara i frack och vit halsduk och damerna i svart, så höga i halsen som möjligt, svarta strumpor och skor och över huvudet en stor svart spetslöja.

Har man inte medfört någon sådan kan man för en billig penning få förhyra en hos hotellets portier. Jag kan inte underlåta att göra den anmärkningen att det förefaller egendomligt att ju högre upp i graderna en romersk prelat kommer, ju ömtåligare tycks han vara. När en kardinal är med på en middag, vilket ganska ofta är fallet i Roms svarta societet, måste alla damer vara svartklädda, höghalsade och med långa ärmar. Är det däremot bara en vanlig »monsignor», som ännu står ett trappsteg nedanför kardinalen, får man vara klädd på sedvanligt sätt.

Vi hade fått utmärkta platser högt uppe i koret. Mitt emot satt diplomatiska kåren och malteser- och tempelriddare i sina vackra dräkter. Maltesarnas stora vita mantlar med röda kors gjorde en utmärkt effekt. Publiken på vår läktare var mycket kosmopolitisk, men det engelska eller rättare amerikanska språket dominerade. På läktaren bredvid sutto den romerska högadelns damer, och även där var det utländska inslaget stort. De förnäma romerska herrarna ha ju för vana att gifta sig med rika engelskor och amerikanskor. Det sägs att de italienska äkta männen skola vara mycket fordrande och stränga, och man tror det gärna när man ser hur i många fall de utländska fruarnas nationalitet blivit utplånad och de i yttre avseende te sig som italienskor. Det lär t. o. m. ha förekommit att amerikanskor lärt sig mildra sina röster!

Det var en glad och otvungen publik, allt annat än andaktsfylld. Det pratades och äts konfekt, och operakikare och läppstift användes flitigt. Man

hade också en utmärkt överblick över kyrkan med hela dess myllrande liv. Ordningen nere i kyrkan uppehölls av de påvliga schweizergardisterna klädda i sina medeltida färgrika dräkter och på läktarna av kammarherrar. Ett 50-tal av dessa voro närvarande och i regel voro de en fest för ögat i sina svarta burgundiska dräkter, puffbyxor, puffärmor och stora vita ringkrås, över vilka ofta kommo till synes vackra och förfinade ansikten.

Men vad är det som sker nere i kyrkan? Vilket fruktansvärt oväsen. Har det hänt någon olycka? Nej, det är bara påven som kommer. Han har kommit in genom en sidodörr som står i förbindelse med Vatikanen, har i kyrkan bakom ett skrank iklätt sig den påvliga skruden och bäres nu huvudgången fram. Och var han bärs fram faller folket på knä, klappar i händerna och ropar »Evviva il Papa Re». Och det är tusen och åter tusen som instämma och de överrösta nästan klangen av de långa silvertrumpeterna, i vilka det blåses i den påvliga processionen. Nu ha vi fått sikte på denna. Först kommer schweizergardet, så en myckenhet av präster, munkar och prelater, så alla i Rom befintliga kardinaler, omkring femtio stycken, var och en med sina två släpbärare. Det är stor parad i dag och påven och kardinalerna äro klädda helt i vitt, men släpbärarna i violetta sammetsdräkter. Så kommer »nobelgardet», en ståtlig trupp utvald bland blomman av Roms adel. De äro klädda i höga kragstövlar, vita byxor, röda kolletter med förgyllda harnessk, en

stor förgylld hjälm med en svart hästsvans.

Och så kommer påven själv. Han sitter på sin »sedia gestatoria» som vilar på två purpurklädda stänger, burna på axlarna av åtta män, klädda i rödvioletta fotsida sammetsdräkter. På ömse sidor om stolen gå de båda bärarna av de s. k. flabelli, de stora solfjädrarna på långa röda stänger. Påven är helt vitklädd med tiaran på huvudet. Fötterna i vita sidenskor med ett broderat gyllene kors. På den lilla knubbiga högra handen, med vilken han oavlåtligt gör korstecknet över den knöböjande mängden, bär han ringen med den kolossala safiren. Han är liten och satt till växten och har ett runt, inte vackert men klokt ansikte. Ögonen och deras uttryck döljas av stora runda glasögon. En snäll gammal man, litet trött och mycket litet road. Han stiger ned och ledes fram till tronstolen, och så gå alla kardinalerna, som ha sina platser omedelbart under läktarna, fram för att hälsa honom. Hälsningen sker litet olika, några kyssa kind och ring och andra även skon.

Vi ha god tid att studera deras utseenden. Det har sagts att de tre institutioner, där den högsta intelligens skulle vara samlad, vore kardinalkollegiet, den förra stora tyska generalstaben och franska akademien. Är detta påstående sannt, måste jag om det förstnämnda säga, att det inte ser så ut. På ett par lysande undantag när sågo kardinalerna ut som folket är mest, feta, bleka och ogymnastiserade. Ett par voro utgamla och måste ledas fram. Så vidtog en mängd cere-

monier vilkas innebörd man inte alls förstod, särskilt omklädnngen av påven och kardinalerna. Det var nog ett tjugotal olika dräktkombinationer som förekommo. Naturligtvis är detta symboler. Men för vad? Min katolska granne visste det inte mer än jag.

Mycken och delvis vacker sång förekom, läsning, sponsorer etc., och så gick påven upp till högaltaret och förrättade mässan. Han har en behaglig och förfinad röst, men den sjungande uppläsningen förhindrar möjligheten av att uppfatta vad som läses. Mässans höjdpunkt, elevationen, var av gripande skönhet. När påven lyfte upp hostian föllo alla på knä, nobelgardet, som stod framför altaret, på ett knä och smällde sina chagnasablar i marmorgolvet, och från kupolen högt, högt över altaret klingade silvertrumpeterna. Det var ett ögonblick av stor, jag skulle vilja säga estetisk andakt, kanske något släkt med den religiösa efter människor förväxla dem med varandra.

Längre fram under mässan skulle påven ensam taga nattvarden. Han föll då på knä på en liten upphöjning ordnad framför tronen, tog med en liten guldtång oblaten, som en munk, hans biktfader, räckte honom och sög med ett guldrör i korsform upp vinet ur kalken. Sedan sköljdes denna med vatten och han drack upp vattnet på det att intet av Kristi blod skulle förfaras. Sedan kysste han en av de kardinaler som stodo honom närmast och denne en annan kardinal, och så gick kyssen från man till man och det sades mig att det räknades som om de alla blivit delaktiga av nattvarden.

I tre timmar varade mässan och jag tror nog att vi alla drogo en suck av lättnad när vi ur rökelseångor och hetta kommo ut i det härliga solskenet på den härliga Petrusplatsen.

Vilken roll »la santa testa» spelat under mässan, det vet jag inte, och ingen av dem jag frågade kunde lämna mig någon upplysning.

LIZINKA DYRSSEN.

Fredrika-Bremer-Förbundets stipendier 1927.

Från Fredrika-Bremer-Förbundets stipendieinstitution har för år 1927 följande stipendier utdelats:

Fria stipendier: 800:— kr. för studier av settlementrörelsen i Frankrike till Dagny Thorvall, 800:— kr. för studier av vanförevården i Tyskland till Virginia Raymond, 600:— kr. för språkstudier till Ingeborg Fallstedt, 400:— kr. för teol. studier till Gertrud Björk.

Fru Sophie Silows, född Wästfelt, fond: 200:— kr. för musikstudier till Hilda Karlberg.

Johanna Kempes fond: två stipendier à 500:— kr. för medicinska studier till med. kand. Elisabeth Persson och med. kand. Hedvig Rydén.

Stockholms stads stip.: 475:— kr. för studier för fil. mag. examen till Irma Elisabeth Ljungdahl.

Stockholms läns stip.: 400:— kr. för kurs vid Kungl. Gymnastiska Centralinstitutet till Stella Folcker.

Norrbottnens läns stip.: 400:— kr. för kurs vid Svenska Fattigvårds- och Barnavårdsförbundet till Sanna Harila.

Västerbottens läns stip.: 320:— kr. för kurs vid Fredrika-Bremer-Förbundets Lanthushållningsseminarium vid Rimfors till Astrid Olofsson.

Västernorrlands läns stip.: två stipendier à 230:— kr. för kurs vid småskoleseminarium till Tora Backman och Ebba Bengtsson.

Jämtlands läns stip.: 225:— kr. för kurs vid Privata högre lärarinneseminarium till Gunborg Fahlander.

Gävleborgs läns stip.: 225:— kr. för kurs vid statligt godkänd sjuksköterskeskola till Ingeborg Löfström.

Värmlands läns stip.: 225:— kr. för kurs vid Sophiahemmets sjuksköterskeskola till Marit Setterberg.

Uppsala läns stip.: 225:— kr. för församlingssystemkurs vid Samariterhemmet i Uppsala till Lilly Norström och 225:— kr. för juridiska studier vid Uppsala universitet till Gunvor Elg.

Södermanlands läns stip.: 300:— kr. för kurs vid folkskoleseminarium till Karin Lindman och 300:— kr. för studier vid Carl Wilhelmsons målarskola till Ester Wägnell.

Västmanlands läns stip.: 250:— kr. för kurs vid statligt godkänd sjuksköterskeskola till Lilian Johanson och 250:— kr. för genomgående av Nordens husmodersförbunds högre kurs i barnavård till Karin Andersson.

Örebro läns stip.: 325:— kr. för lärarinnekurs vid Johanna Brunsons vävskola till Ingrid Brohagen.

Östergötlands läns stip.: 625:— kr. för språkstudier i utlandet för utbildning till handelskorrespondent till Ingeborg Johansson.

Skaraborgs läns stip.: 500:— kr. för kurs vid högre lärarinneseminarium till Gerda Haglund, 300:— kr. för kurs vid statligt godkänd sjuksköterskeskola till Sigrid Friedrichsen och 300:— kr. för kurs vid Svenska Fattigvårds- och barnavårdsförbundet till Elin Larsson.

Älvsborgs läns stip.: 320:— kr. för kurs vid Sällskapet Barnavård till Elsie Hedin.

Göteborgs och Bohus läns stip.: 315:— kr. för kurs vid Högre lärarinneseminarium vid Stiftelsen Kjellbergsska flickskolan i Göteborg till Lilly Karlsson och 315:— kr. för kurs vid statligt godkänd sjuksköterskeskola till Valborg Envall.

Kalmar läns stip.: 290:— kr. för kurs vid Kalmar småskoleseminarium till Elvira Svensson.

Gotlands läns stip.: 290:— kr. för kurs vid statligt godkänd sjuksköterskeskola till Anna Olander.

Kronobergs läns stip.: 300:— kr. för kurs vid högre lärarinneseminarium till Ingegerd Fornander, 230:— kr. (Elfvingsska fonden) för kurs vid statligt godkänd sjuksköterskeskola till Elvira Kronblad, 220:— kr. (anonym donation) för kurs vid högre lärarinneseminarium till Dagmar Edborg, 220:— kr. (anonym donation) för kurs vid småskoleseminarium till Kerstin Gustavsson och 220 kr. (anonym donation) för kurs vid statligt godkänd sjuksköterskeskola till Stina Nilsson.

Jönköpings läns stip.: 225:— kr. för kurs vid Fredrika-Bremer-Förbundets fruktodlings- och trädgårdsskola Apelryd till Svea Rösiö.

Hallands läns stip.: 225:— kr. för kurs vid statligt godkänd sjuksköterskeskola till Marie-Louise Nilsson.

Blekinge läns stip.: 596:— kr. för musikstudier till Karin Nilsson.

Kristianstads läns stip.: 230:— kr. för kurs vid statligt godkänd sjuksköterskeskola till Edit Hedin.

Malmöhus läns stip.: 600:— kr. för kurs vid Tandläkareinstitutet till Siri-Greta Lindgren, 500:— kr. för kurs vid Folkskoleseminariet i Stockholm till Ingeborg Areskoung och 800:— kr. för medicinska studier vid Lunds universitet till Inger Wenster.

Egyptiska kvinnoporträtt.

I.

Hatschepsut – faraonen och byggherren i det 15:de förkristna århundradet.

Med den adertonde dynastien, som 1580 före Kristus uppsteg på faraonernas tron, gick Egypten sin största och märkligaste kraftutveckling tillmötes. När konung Amenofis I, mäkta förtjänt om de förlorade egyptiska såväl syd- som nordöstbesittningarnas återerövring, lade sitt huvud till ro, synes han icke haft någon legitim manlig arvinge. Men däremot dotter, — möjligen en syster — Ahmose, och fastän hon icke själv enligt egyptisk sed ansågs kunna uppstiga på tronen, kunde hon dock leda arvsrätten över på sin make och därigenom vidare till sina barn. Det var sålunda genom sitt giftermål med Ahmose, som konung Totmes I efterträdde Amenofis, det är möjligt, ehuru icke bevisat, att han dessutom var Amenofis' son med en icke kunglig dam. Lika naturligt som ett sådant giftermål mellan kungliga halvsyskon och därmed följande kungavärdighet var, lika omöjligt var det för Totmes att åberopa sin egen eventuellt kungliga börd för att göra arvspretentioner gällande. När därför den egentliga arvsinnehavaren drottning Ahmose avled, såg Totmes sin krona hotad av sin egen avkomma, som nu kunde göra lagliga anspråk gällande.

Emellertid ville ödet att förhållandet ännu mera invecklades därav att Totmes' och Ahmoses söner samman också voro döda och närmaste

arvspretendent var dottern Hatschepsut. Redan tidigt hade Totmes sört för att den unga Hatschepsuts rättigheter skulle vara väl skyddade och hade inför folket under stora festligheter låtit förklara henne för tronföljare. Då konungen for på resor i olika delar av sitt stora välde, tog han henne med sig, och det heter att till henne kommo alla gudar, Hathor från Thebe, gudinnan från Buto, Amon från Thebe, Aton från Heliopolis, krigsguden från Mont, Kataraktguden Knom, alla Thebes gudomligheter, kort sagt alla söderns och nordens gudar, och alla lovade henne sitt skydd, lycka och välfärd för hennes regering, om hon också i framtiden ville bära omsorg för gudar och tempel. Prinsessan var tydligen redan tidigt självmedveten och förvissad om sina företräden framför andra dödliga, ty hon beskriver sig själv som »en skön jungfru, friskare än alla sin tids örter», hennes »gestalt var en gudoms, hennes ögon, kort sagt allt hos henne var som hos en gudom». Hatschepsuts arvsanspråk grundade sig som sagt därpå, att hon var drottning Ahmoses barn. Men nu var det så, att Totmes hade andra barn, och därtill söner, med tvenne andra gemåler. Den ena var Isis, som hade sonen Totmes, den andra var Mutnofret, som också hade en son bärande namnet Totmes. Av dessa gemåler numro två och tre var emel-

lertid Mutnofret finast, ty hon var av kunglig börd och sannolikt släkt med »den stora kungliga gemålen» Ahmose och sålunda med konung Amenofis. Det är väl knappast troligt, att Totmes I trots alla framhävanden av Hatschepsuts tronarvsrätt avsett, att hon skulle uppstiga på tronen som regerande farao. För att göra friktionen så mycket smidigare beslöt han på gammalt omtyckt egyptiskt manér att gifta henne med en av halvbröderna. Det var den äldre av de båda Totmesarna, Isis' son, som blev den lycklige.

Av allt att döma var Hatschepsut ingen vekhjärtad sin faders dotter, som helst kröp bakom en beprövad konungarygg. Till maktinnehavare var hon uppfostrad, när rätten var hennes ville hon också bruka den, och det synes tydligt att Totmes den äldre efter sin gemåls död intet annat val haft än att maka sig undan och lämna plats på tronen åt sina båda barn, Hatschepsut och hennes broder-gemål Totmes, som går under namn av Totmes III. Att börja med frångick man icke vedertaget bruk ifråga om den officiella makten, och det var Totmes III, som bar titeln av farao, under det att Hatschepsut nöjde sig med att vara »gudshustru och stor kunglig gemål». I längden var det emellertid icke tillfredsställande nog för den begåvade och ärekära drottningen, som ju till på köpet var den verkliga arvsinnehavaren, att ställas i skuggan av den dessutom yngre brodern. Det fanns också många som underbläste hennes missnöje, bland dem främst Senmut, den kunglige överbyggmästaren, som senare kom att spela en viktig roll i hovets

historia. Totmes var ännu för ung och obefäst i sin makt för att göra sig helt gällande, och efter en femårig regering fick han finna sig i att dela makten med Hatschepsut.

Därmed satt en kvinna på faraos tron! Allra första gången detta hände var det väl icke, vi kunna erinra om Sebeknefrures fyraåriga regering (1792—1788), och inflytelseslösa hade säkert icke tidigare kvinnorna vid faraonernas hov varit, men det kan ej förnekas att Hatschepsuts ställning var exceptionell. Fullt konsekvent antog hon alla faraos yttre titlar och insignier. Sålunda kallar hon sig »kvinnlig Horus», »konung över Övre- och Undre-Egypten», »Solens dotter». Och traditionsenligt antog hon ett särskilt kunganamn Kematrè. I överensstämmelse härmed och icke för att söka dölja sin kvinnliga skapnad uppträdde hon i det konungarna tillkommande korta skörtet, i kunglig krona och med kungligt lösskägg, det må påminnas om att även de manliga faraonerna buro lösskägg. Det var numera Hatschepsut, ej Totmes, som i tal och på avbildningar intar hedersrummet.

Men traditioner pläga ha säkrare rötter än rättsprinciper! Och när sågs någon frivilligt avstå från makten för att gynna rätten? Hatschepsut fick sannerligen icke endast smaka maktens och ärans sötma, hon fick också ganska ordentligt känna på vad det vill säga att bryta med traditionen och söka skapa sig en undantagsställning. På tvenne, för att inte säga trenne, håll glödde avunden och hämndbegäret. Totmes III, också han begåvad med intelligent och ärelystet

kungablod, kunde icke länge hårda ut i sin hustrus och systers skugga. Hans revolution, som på nytt försatte Hatschepsut tillbaka till ställningen av »stor kunglig gemål», var emellertid knappast fullbordad förrän man också i det andra oroslägret började röra på sig. Det var anhängarna till den gamle Totmes I, som denna gång öppnade striden, till förmån synes det huvudsakligast för dennes son med prinsessan Mutnofret, den yngre Totmes, som nu var Amonpräst i Thebe. Han upphöjdes också till farao och är i historien känd som Totmes II. Förhållandena äro oss inte fullt klara, men det synes som hade fader Totmes I ännu levat och fått intaga en slags medregentställning.

Stridigheterna mellan dessa närbefryndade furstar voro skiftande och växlingsrika. Totmes III:s första ställning till brodern är ej fullt tydlig, men en tid ha de i varje fall regerat tillsammans i ganska gott samförstånd. I en ting kunde de enas i alldeles särskilt grad, och det var i sitt hat mot Hatschepsut. De anställde fullkomliga razzior för att utplåna hennes namn och hennes bild från inskrifter och bildframställningar. Det var endast slumpen eller svårtillgängligheten, som någon gång räddade hennes stackars namnkartusch från förgängelsen. De båda nu såta bröderna Totmes voro väl härvidlag icke värre än många deras såväl företrädare som efterföljare på faraotronen. Det var nämligen ett gängse tillvägagångsätt mot i ett eller annat avseende förhatliga företrädares namn, en hämnd så mycket ljuvare för utövaren och hårdare för föremålet,

som intet öde ansågs grymmare än det att ens namn eller ens mumie gick förlorad för eftervärlden och därmed för ett kommande liv. Totmes II:s dagar voro emellertid räknade, och berövad stödet av sin fader låg han också själv snart i graven. Därmed skulle på nytt Hatschepsuts stjärna stiga, ty Totmes III var bliven vis med åren, och han måste nu säga sig att hans egna arvsrättigheter voro ytterst diskutabla, då varken hans far eller mor räknade blodsband med den legitima ätten. Det var sålunda helt säkert av egennyttoskäl, som han till synes frivilligt upphöjde Hatschepsut till medregent. Ja, än mer, det var åter hon som uppträdde som den verklige farao.

Hade Hatschepsut varit en stackars svag och spröd kvinna, så borde hon vid den tiden ha varit så pass uppgiven av allt hon, förskyllt och oförskyllt, fått genomgå att hon icke haft många krafter och mycken lust övrig till några stora företag. Av sådan modlöshet visade dock Hatschepsut intet. Hon var genast färdig att sända iväg en märklig handelsexpedition till Punt. Punt, landet vid den fjärran belägna Somalihalvöns kust, var ditintills endast det avlägsna sagolandet, där all jordens härlighet fanns att få, efter Hatschepsuts expedition skulle det bli en realitet, ett upplagsland, med vilket man alltfremgent var mån att uppehålla förbindelsen. Fem stora segelfartyg under kungliga sändebuds befäl var det, som lämnade Egypten. Länge och väl foro de, och då de äntligen landade, var det en märklig syn som mötte dem. I på pålar uppbyggda

hus, skuggade av palmer och myrrhaträd, bodde detta lands folk. Då de egyptiska soldaterna lastat av sina fartyg deras för bytshandel avsedda vapen och allehanda varor skyndade icke blott fursten av Punt och hans vanskapligt feta och fula gemål, hans söner och döttrar till stranden utan också landets övriga innebyggare. Den egyptiska expeditionen rönt idel gott mottagande och handeln var snart i full gång. Och efter väl förrättad handel förplägade man de högst uppsatta på det rikligaste i de egyptiska tälten med kött och frukter, bröd, öl och vin, även förärades landet en medförd staty av drottning Hatschepsut. Snart kunde fartygen återvända samma väg de kommit genom Röda havet och nå Nilen medelst en kanal i östra delen av Nildeltat. Ända ned till Thebe seglade man så, och under allt folkets livliga deltagande avskeppades den dyrbara lasten av rökelse, elfenben, ebenholz, guld, välluktande träslag, babianer, markattor, hundar, slavar och mycket annat. Men också en deputation, bestående av stormän ifrån Punt, följde med för att överlämna skänker till drottningen och bedja henne om frid, henne, »vars namn trängt lika långt som himlen räckte». Och i Thebe stod jublet i högan sky över allt det märkliga som hemförts, och man prisade gudarna och lovsjöng drottningen i samma höga tonarter. Men drottningen, »på vars lemmar låg olja och myrrha, doftande som gudadagg», lät tillsammans med kungagemålen Totmes offra större delen av skatterna till tack åt gudarna. Och från Punts lustgårdar hemförda myrr-

haträd planterade hon till Amons ära på tempelterrassen vid Deir-el-Bahri.

Det är just i detta underbara klipp-tempel, uppbyggt av Hatschepsut såsom hennes och faderns kulthelgedom, som vi ännu i dag ha det levande vittnesbördet om detta framgångsrika affärsföretag. Sannerligen är det icke ganska märkligt att nu mer än 3,400 år efter Hatschepsuts död stå där i hennes mest älskade byggnadsverk och betrakta de reliefer som i ytterst livfulla scener beskriva det landet Punt och dess underliga och härliga beskaftenhet, att se den avresande flottan, av- och pålastningen av fartygen, den anskrämliga drottningen av Punt, de pigga aporna, allt annat att förtiga. Men Deir-el-Bahris målningar och reliefer ha också annat att förtälja ur Hatschepsuts liv, främst står då framställningen av hennes födelse av solguden. Och vid den i kogestalt framställda kärleksgudinnan Hathors bröst är det som den lilla solgudsättlingen, i en gosses skepnad, intager sin första måltid.

Deir-el-Bahris berömda tempel var icke Hatschepsuts enda byggnadsföretag. När drottningen kunde fira trettioårsminnet av sin tronarvingeproklation högtidlighöll hon detta genom att uppresa tvenne väldiga obelisker i det stora Amontemplet i Thebe. Det var den redan omtalade överste byggmästaren Senmut, som hade detta ståtliga bygge om hand, och långt i förväg hade han befallt att i Assuans granitgruvor skulle de två stora obeliskerna uthuggas i hård granit och ur ett enda stycke. Sju månader arbetade man oavbrutet med dem. På

Nilens vatten forslades de till Thebe, och i förgården till det stora Amon-templet uppställdes de båda kolosserna, som voro de största obelisker man då ännu skådat. Guldbelagda voro deras spetsar, »så att det skulle kunna ses på båda sidor om floden, och dess strålar flöda ut över de båda länderna, då solen gick upp emellan dem.» Den ena obeliskens reser sig ännu i sin 30 meter höga ursprungliga storlek och i en massa som beräknas väga 374,000 kilo! Den andra ligger kullfallen bredvid. Då sentida historieskrivare beskylla Hatschepsut för att av kvinnlig nyckfullhet ha rest sina obelisker just på den plats, där hennes gemål och broder en gång korats till konung, så få vi väl kalla det manligt ädelmod att samme Totmes III efter Hatschepsuts död skyndade att bygga en stor skymmande stenmur runt obeliskerna i avsikt att göra hennes namn och inskrifter osynliga.

Hatschepsuts välde sträckte sig över stora områden, men hon var föga krigiskt sinnad och lät sina besittningar i Syrien och Palestina slippa de ständiga infall av egyptiska soldater, som annars hörde till de besegrades lott. Icke desto mindre fullgjorde de, åtminstone länge nog, sina förpliktelser emot henne. Det är ju därför icke alldeles nödvändigt att det endast var emedan hon icke unnade Totmes den manliga krigarära han där kunde vunnit, som drottningen undvek att sända honom österut på krigsstråten. Möjligen ha de lika rätt som mena att Totmes själv hellre inväntade gemålens död, innan han gick till detta företag, rädd att släppa ur sikte vad som sig i

riket skulle tilldraga, om han icke på platsen bevakade sina intressen.

Det tycks ha varit denna kungafamiljs nemesis att få flickebarn i stället för manliga tronpretendenter. Hatschepsuts och Totmes hade endast en dotter i sitt äktenskap, den lilla Nefrurè. Hon uppfostrades mycket rikligt för sitt höga kall, och man ser de späda flickdragen redan avbildade med faraonernas lösskägg. Till guvernörer hade hon två av de högsta ämbetsmännen, den allbetrodde Senmut, som nu bär titeln »stor fosterfader till prinsessan», och generalen Ahmose Pennechet, som med stolthet talar om att han har »vårdat den stora dottern, prinsessan Nefrurè, då hon var ett barn som låg vid bröstet».

Döden befriade dock den unga prinsessan från att uppleva ett lika spännande och växlingsrikt liv som hennes moder gjort. Och då denna snart följde sin dotter efter och den gamla ätten med dem utslocknade blev också Totmes befriad från besvärande medtävlare och kunde nu, femtioårig, efter tjuguariga stridigheter, ensam fatta landets roder som han skötte med den äran. Vanäran av att ännu efter döden förfölja Hatschepsuts minne, utplåna hennes kartusch från inskrifter och hennes anhängare från jorden är dessvärre dock även fäst vid hans namn.

I Thebe, i Konungarnas lika ödsliga som stämmingsmåttade dal, fick Hatschepsut sin osmykade gravplats, och i Kairo museum kastar nu en förbistrykande allmänhet en oftast likgiltig blick på hennes kista.

HANNA RYDH.

Insamlingen för Fredrika Bremers staty.

Till den förut meddelade summan av kr. 3,274:—, insamlad sedan november månad inom F.-B.-F., har ytterligare tillkommit:

Fru Elna Cullberg, Nyköping, kr. 5:—; fröken Ebba Danelius, Stockholm, kr. 50:—; grevinnan Ebba von Eckermann, Stockholm, kr. 100:—; fru Edith Erixon, Djurgården, Stockholm, kr. 5:—; fru Ester Lindén, Borås, kr. 2:—; fru Johanna Nordlund, Hälsingborg, kr. 2:—; fil. dr Naima Sahlbom, Stockholm, kr. 5:—; fru Thora Normann, Ystad, kr. 2:—.

F.-B.-F.-kretsarna.

Karlstadskretsen hade d. 7 april sammanträde i flickskolan. Fru Gerda Hellberg talade om »Ellen Key och kvinnorörelsen». Vid sammanträdet såldes grevinnan Alice Trolles bok om Ellen Key. Efteråt följde tesupé, ordnad och hembakad av fyra kretsmedlemmar och serverad vid långbord i en av skolans korridorer.

Linköpingskretsen, som planerar ett klubbrum för självförsörjande kvinnor, hade den 2 april en föredragsafton i kyrksalen, vars behållning skall gå till det ovan nämnda syftet. Föredragshållare var kommandörkaptenen greve Adolf Mörner som i ett kåserande föredrag, beledsagat av ljusbilder, skildrade pansarkryssaren Fylgias långfärd till Medelhavet 1920—1921.

Nyköpingskretsen hade vid sitt ordinarie aprilsammanträde den aktuella skolfrågan på sitt program. Fröken Ester Laurell gav en översiktlig framställning av den kungl. propositionen särskilt i vad denna berör flickornas bildningsmöjligheter. Efter föredraget gemensam tesupé.

Vänersborgskretsen hade den 29 april en japansk afton å Stadshotellet, varvid fru Ida Trotzig höll föredrag om Japans blomster och tekult, med skioptikonbilder. Fru Astrid Väring bidrog med uppläsning av japanska dikter, fem geishor dansade och Snoilskys »Citron- och nyponblomma» gavs dramatiserad; vidare serverades te av geishor i en framskapad äkta japansk miljö, där gästerna njöto drycken sittande på mjuka kuddar vid små låga bord. En japansk trädgård med körsbärsträd i blom hade också framtrullats.

Kobbs Théer

äro odisputabelt de

finaste

och i bruket de

billigaste.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av FREDRIKA.BREMER-FÖRBUNDET.

Redaktör: *Ellen Klemm*.

Samtliga förbundsmedlemmar erhålla tidskriften. *Icke-förbundsmedlemmar* prenumerera å *närmaste postanstalt* eller i *bokhandel*. Pris för postupplaga: 1/1 år kr. 6:50; 1/2 år kr. 3:50; 1/4 år kr. 1:90. Lösnummer 65 öre. *Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan, Stockholm.* Redaktionstid: *tisdagar och fredagar kl. 1—3.* Tel. Norr 48 50, 27 62. Expeditionen: *kl. 11—4 varje söckendag.* Tel. Norr 48 50, 27 62.

Många av dem,
som förut inte
gjort åtskillnad
på tvål och tvål, äro
numera mycket
noga med att de
varje gång
erhålla:

Scheel's Radium-tvål

Innehåller radium-
mineralet "Vulvit"

Fremtidens tvål
Pris 1.-krona

Löddrar utmärkt även i hårt vatten!

Radiumhalten kontrolleras av Radium-
experten Fil. Dir N. Sahlbom

Privatlärarinneförbundets byrå,

Baldersgatan 10 C, n. b., mottag-
ningstid 11—12 f. m., tel. N. 11984,
förmedlar privatlektioner
och familjeplatser.

C. A. KAHL & Co A.-B.

Lärftskramhandel

3 Sturegatan 3, Stockholm

Telefoner: 25 38, Norr 8110

Linne- och Bomullsvor

Zephyr för Herrskjortor

Linneutstyrselar och rikhaltigt lager
av damunderkläder

AKTIEBOLAGET Stockholms Nya Järnsängfabrik

E. L. ERICSSON

Specialaffär för

Sängar, Sängkläder, Soffor,

Ottomaner 1 och 2 bäddar,

Täcken, Filtar, Överkast,

Kuddar m. m., m. m.

Kontor & Utställning

16 Norrlandsgatan 16

STOCKHOLM Tel. 78 56, N. 7181

Stärkande

och aptitgivande är **IDOZAN**.

Erkänt bästa järnmedicinen.

Förordas av läkare.

Fås å alla apotek.

IDOZAN A

IDOZAN B

svagt avförande.

ej avförande.

Kina-IDOZAN

särskilt stärkande.

Innehåll.

Dagspressens brottmålsreferat. Av *Axel Gard.*

Ordförandeskifte i S. K. N. Av *Ellen Kleman.*

Slutakt?

Årstaklubbens spetsutställning i Stockholm. Av *Elisabeth Thorman.*

En slottsfrus funderingar i politik på 1850-talet. Av *Louise Stenbock f. Mörner.*

Den norrländska allmogekvinnan. Av *Karin Petre.*

En mäsas i Peterskyrkan. Av *Lizinka Dyrssen.*

Egyptiska kvinnoporträtt. I. Av *Hanna Rydh.*

Fredrika Bremer-Förbundets stipendier 1927.

F.-B.-F.-kretsarna.

KVINNOEMANCIPATIONEN

torde knappast i något land ha försiggått i så raskt tempo som i Turkiet. Förändringen i den turkiska kvinnans ställning observeras lätt i Konstantinopel eller Stambul, som turkarna själva kalla sin största stad.

Konstantinopel är bryggan till Asien, porten till orienten. Men hela Balkan har blivit kallat orientens förgård. Balkanländernas pittoreska landskapsbilder, deras egenartade folkliv och storvulna minnesmärken från gångna kulturepoker äro emellertid föga kända i Sverige.

Skälen därtill äro flera; bl. a. att det anses besvärligt och farligt att resa på Balkan. Det må förhålla sig därmed hur som helst; ett är visst: den som under verkligt bekväma och trygga former vill företaga en färd till »Europas oroliga hörn» bör deltaga i under-teknads sällskapsresa till Balkan 20 juli—23 augusti. En mera intressant och storslagen resa än denna färd genom tio länder, på Donau och på flera hav kan icke göras i vår världsdel.

Beslut och handling äro ett — — —. Därför uppskjuter man icke till morgondagen att begära prospekt över resan från
fil. lic. A. Forsvall, Östermalmsgatan 62,¹ Stockholm